

γιατί ζωντανά και μονοκόμματα. Έτσι λοιπόν άφρατα πού λειμ' έμεις φυσικά φαινόμενα, δοκίμασε άνθρωπος τὰ ζωοποιούσε και τὰ θεοποιούσε μονομιάς. Η καθημερινή πείρα τούδειχνε πώς η ζωή εκείνων των θεών είχε μεγάλη σημασία στη δική του ύπαρξη και πώς του ήταν της πρώτης ανάγκης να ξέρει τί διαθέσει είχαν οι θεοί για λόγου του. Μα πώς να τὸ καταλάβει; Πώς να τὸ μαντέψει;

Για τούς φίλους, για τούς έχθρους, για τὰ ζώα τὰ ὠφέλιμα ἢ για τ' ἀγρία εἶχε ἔννοιες τόσα σημάδια ἀπ' τὴ στάση, ἀπ' τὴ φωνή, ἀπ' τὸ παρουσιαστικό τους, ἀπ' τὴν κατεβασιά τους. Τους θεούς ὅμως παντοῦ τούς ἔβλεπε, παντοῦ ἐνιωθε τὴν δυνάμη τους κ' ὅμως τρόπο δὲν εἶχε νὰ καταλάβει τί τοῦ μελετούσαν οὔτε στάση, οὔτε φυσιογνωμία, οὔτε χερνομίες τούδιναν πιάσημα. Τους ἔβλεπε και τούς αἰσθάνονταν τούς θεούς του, τίς πράξεις τους ὅμως ἀδύνατον νὰ τίς προβλέψει, τὰ αἰσθήματα τους νὰ τὰ ξεχωρίσει, τίς βουλές τους νὰ τίς βαθύνει, νὰ τίς ξερεθνήσει. Τὰ φυσικά πού μας δείχν' ἡ πρωτόγονη τέχνη ὅχι τὴν ἀτεχνία ὅπως νομίζουμε, ἀλλὰ τὴν ἀπορία τοῦ πρωτόγονου μπρὸς τὸ αἰώνιο μυστήριο. Ἐκεῖν' οἱ θεοί πού λές κ' ἔχουν ὅλοι τους τὴν ἴδια ἔκφραση, ἔκφραση πού δε σου λέγει τίποτις παρὰ μὲ τὸ ἴδιο αἰώνια χαμόγελο σὰ νὰ σε περιπαίζει, ὅλ' ἐκείνη ἡ ἀπλοτεχνία τί ἀπλοϊκὰ πού παρασταίνει τὸν πρωτόγονο ἀντίκρου στὸ μεγάλο τὸ ἀλυτο μυστήριο. Νὰ τὸν βλέπει ἀραγες, νὰ τὸν προσέχει ὁ Θεός ἢ ἀλλοῦ νάχει τὸ νοῦ του; ἢ μήπως τυχόν τὸν βλέπει μὰ δὲν μπορεῖ κ' ἐκεῖνος νὰ τὸν καταλάβει τὸν ἀνθρώπο και μήπως κ' ὁ ἀνθρώπος εἶναι νιώσμα για τὸ Θεό; Κ' ἂν ὁ Θεός ἀλλοῦ ἔχει τὴν προσοχή του, ἂν τοῦ εἶναι ἀδιάφορος ἢ τοῦ κακομελετᾷ, μὲ τί μέσο νὰ τὸν κάνει νὰ προσέξει, ὅταν ἔρχεται νὰ τὸν παρακαλέσει κρατώντας τὴν προσφορά στὸ χέρι; τί ἄλλο παρὰ ὁ λόγος πού φτερωτὸς πετᾷ κκι φτάνει στὰ μακρινὰ και χώνεται στὰ κρύφια, και φωτίζει τὰ σκοτεινά; Ὅπως στὰ πολεμικὰ και στὰ εἰρηνικὰ τοῦ καθενὸς τὴ χωριστὴ θελήση μαζέβει και δεματίζει τοῦ ἀρχηγοῦ ὁ λόγος, ἔτσι κ' ἐδῶ ὁ ἴδιος λόγος θὰ φέρει ὅλους σὲ κοινωνία μὲ τὸ Θεό. Ὁ ἕνας θὰ μιλήσῃ στὸ Θεό για ὅλους κ' ἀφτὸς ὁ ἕνας εἶν' ὁ ἴδιος ὁ πολεμικός και πολιτικός ἀρχηγός πού γίνεται ἔτσι και θρησκευτικός ἀρχηγός. Ὁ λόγος του λοιπὸν εἶναι λόγος κυρίου σὲ κύριο. Παρακαλεστικός κ' ἀπαιτητικός, παράπονο και χάδι ἢ μάλωμα και φοβέρα. Ὁ λόγος λοιπὸν πού στὴν καθημερινὴ ζωὴ και στὸν πόλεμο φα-

νέριαν τὴν ἐξουσία τοῦ ἀντιπῆ, τοῦ ἀρχηγοῦ, τὴν καθιέρωσε ἐδῶ φέρνοντας δυνάμη μάχη.

Περὶ τὸ νὰ λεπτολογήσομε ἡ πρωτὴν ἐπίκληση ἢ παλαιὰ θεοκλύτη ἀρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ μὴν εἶναι ἀρετὴ για θεότητες, πού μὲ τῶν αἰώνων τὸν δρόμο τὸ μυστήριο τους γίνονταν ὄλο και βαθύτερο κ' οἱ ἀπαιτήσεις τους μεγαλότερες κ' οἱ ἴδιες προσωπικότητες μ' αἰθερόπλαστα σώματα. Ἐτσι και τίς παλαιὰς ἐκείνες ἀπλὲς ὡσὸν γητιῆς και λιγύλογες παρακλήσεις τίς ἀνέβαζει ὁ λόγος σιγὰ σιγὰ σ' αἰθερούφαντα ψάγματα σὸν τοῦτο δὰ τοῦ Εὐριπίδη.

Σοὶ τῶ πάντων μεδέοντι χοῖν
Πέλανόν τε φέρω, Ζεὺς εἴτ' Ἀΐδης
Ὅνομαζόμενος στέργεις· σὺ δέ μοι
Θυσίαν ἀπυρον παγκαρπείας
Δεῖξαι πλήρη προχυθείσων
Σὺ γάρ ἐν τε θεοῖς τοῖς οὐρανίδαις
Σκηπτρον τὸ Διὸς μεταχειρίζων
Χθονίων θ' Ἀΐδη μετέχεις ἀρχῆς.
Πέμψον μὲν φῶς ψυχῆς ἐνέρων
Τοῖς βουλομένοις ἀθλοῦς προμαθεῖν
Πόθεν ἔβλαπτον, τίς ρίζα κακῶν.
Τίνος δεῖ μακάρων ἐκθυσάμενοις
Εὐρεῖν μύχθην ἀνάπαυλαν».

Ὡς τόσο κ' ἐδῶ βλέπεις πὸς ἡ καρδιά συνεπαίρει τὸ νοῦ και στοῦ πόθου τὰ φτερὰ ἀνεβαίνουν στὰ ὑπερήφανα πάντα μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ξανοίξουν τὸ κοινὸ μυστήριο θεοῦ κ' ἀνθρώπων.

Καταλαβαίνεις τὸρα πὸς φτάσαμε; Τους λόγους τοὺς καθαροὺς πού μας ἐξηγοῦν κατάβαθα τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα, ἀλλὰ ὅζω ἀπ' τὴ περιφέρειά τους. Κ' ἔτσι μαθαίνομε τὸ λοιπὸν πὸς ὁ λόγος γενήθηκε ἀναμεταξύ τῶν ἀνθρώπων κ' εἶναι ἔργο και κατόρθωμά τους ἔργο πού δουλεύοντας σὸν ἔργατες και χρησιμεύοντας σὸν ἔργαλειό κατάφεραν. Κατόρθωμα πού ἀπὸ καθημερινὲς ἀνάγκες και ταπεινὲς ἀρχὲς ξεκινώντας κ' ὄλο ἕνα ἐργάζοντάς το, τὸ ἀνέβασαν στὴ θυμαστὴ περιωπὴ του. Ὅχι λοιπὸν φαινόμενο μηχανισμού ψυχοφυσιολογικοῦ, μηχανισμοῦ φυτεμένου μέσα μας ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ὅχι φαινόμενο φυσιολογικὸ ἢ ψυχολογικὸ συνειδητὸ ἢ ἀσυναισθητὸ, ἀλλὰ φαινόμενο γενικότερο πού τὰ περιλαβαίνει ὅλ' αὐτὰ, φαινόμενο κοινωνικὸ. Φαινόμενο λοιπὸν πού και σ' ἀφτὴ τὴν περιωπὴ πούφθασε, οἱ ἴδιες ἐκείνες οἱ πρώτες κοινωνικὲς ἀνάγκες και δυνάμεις ὄλοένα πγὶο περισσὲς τὸ διατηροῦν, τὸ δυναμώνουν, τὸ νεώνουν, τὸ ἀλλάζουν, τὸ ζοῦν.

(ἀκολουθεῖ)

ΣΤΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΦΩΤΗΣ
Κουταλιανοί

ΤΡΕΛΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

XI

ΛΕΥΚΟ ΜΝΗΜΑ

Τὸ χιονόλευκό της σώμο,
Ποῦ ἐστολίζανε ὡς τάχης
Μάτια ὠραία κκ ὠραῖο στόμα
Και γραμμὲς ζουγραφιστές.

Πῆρ' ἐκεῖθε ὁ καταλύτης
Ὁ Καιρός, μὲ τόση βιά,
Ἐστὸ ἐργαστήρι του τεχνίτης
Και, σὸν χιόνι ἑνὸς Βοριᾶ,

Τοῦ ματάπλασε τὰ τόσα
Κάλλη δόλολευκου κορμοῦ
Και τάφηκε μόνον ὄσα
Κρύβει ἡ γῆ κοιμητηριοῦ.

Κι ὄση ἀσπράδα τῆς ἐπῆρε
Κι ὄση ἀγνότητα λευκῆ
Μάρμαρο ἔκαμε και οὐρε
Νὰ τὸ ἴδῃς σὲ μνήμα ἐκεῖ...

Εἶνε τόσο ἀπ' τὴ λευκότη
λαμπερὸ, παρθενικὸ,
Γιατὶ ἐπλάσθηκε ἀπ' τὴ Νιότη
Μ' ἕναν τρόπο μαγικὸ!
Σπέτες

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΟΡΑΤΙΟΥ

Ὁ γιὸς τοῦ μεγάλου μας δασκάλου Ψυχάρη, κ. Μιχαῆλ Ψυχάρης, πού σπουδάζει φιλοσοφία στὸ Λύκειο Κοντορσέ, ἔβγαλεν ἕνα βιβλιαράκι πολὺ χρήσιμο για κάθε φιλόλογο και για κείνους πού σπουδάζουν σὸν ἐπιστήμη τῆς φιλολογίας και για κείνους πού τους ἀρέσει ν' ἀνακατεύονται μ' ὅποιον τρόπο μὲ τὴν φιλολογία, προπάντων τὴ Λατινική. Τὸ βιβλίο του λέγεται «Πίνακας Ἀναλυτικὸς τῆς Μυθολογίας τοῦ Ὁρατίου.» Δηλαδή εἶναι τὸ βιβλίο του ἕνα εὐρετήριο ὄλων τῶν θεῶν, πού ἀναφέρει ὁ Ὁρατίος στὰ ποιήματά του. Μα δὲν εἶναι ξερὸ εὐρετήριο, γιατί ὁ νέος συγγραφέας ξεχωρίζει πρώτα τίς θεότητες

Κι' ἀληθινὰ ἐδιακρυνότου ὁ στόλος πού ἀνέβαινε πρὸς τὸ στενὸ, φανερὰ πρὸς τὴν Κασσώπη· οἱ μαῦρες καρβελλες ἐπλέαν γοργὰ, γιατί πρῶμος ἀνεμὸς ἐφούσκωνε τὰ κόκκινα πανιά τους κ' ἦταν λαμπερὸ και ἀσυνειθιστὸ τὸ θέαμα τῆς θαλάσσης μὲ τὰ πολλὰ πλεούμενα, πού ἀντῆμα ὄλα ἐσκιζαν τὰ κύματα.

Οἱ στρατιῶτες πού ἤθελαν τὴν ν' ἀρχίσουν τὸ ἔργο τους, και πού ἡ πολικοσμία τους ἐμπόδιζε ἐσπρωχταν τὸ πλῆθος πρὸς τὸ ρόβολο και ὄλος ὁ κόσμος ἐπήρε τρομασμένους τὸν κατήφορο βῶντας, παρόμοιος σὲ φουσκωμένον τράφο κ' ἐχώθη πάλι στὴ χώρα, ἐνῶ στὸ κάστρο οἱ στρατιῶτες ἀνάβαν σιτὰ για νὰ πυρώνουν τους μύδρους; κ' ἐτοιμαζόνταν νὰ πολεμήσουν.

«Φιλόστρατε» εἶπε ὁ χιλιάρχος, πού μαθημένος στὸν κίνδυνο δὲν ἐδειχνότου τρομασμένος, ἀστὸ κάστρο νὰ μένετε δὲν μπορεῖτε τὸ φουσάτο φαίνεται μεγάλο και ἡ χώρα θὰ πολιορκηθεῖ. Ποῖος ξέρε πὸς θάρθουν τὰ πράματα πηγαινέτε ἀμέσως στὴν Ἡραῖδα, κ' εὐρῆτε τρόπο ἐκεῖθες για τὴν Ἀλεξάνδρεια ἢ για ἄλλο μέρος τὴν ὄρα τὸν πόλεμο θάρχισαι. Χαίρετε.»

Κ' ἔτσι λέγοντας τους ἀφῆσε νὰ φύγουν κ' ὁ ἴδιος ἐγύρισε πρὸς τους στρατιῶτες.

Ὁ Φιλόστρατος σύμφωνα μὲ τὴν ὁδηγία τοῦ στρατηγοῦ ἐκίνησε μὲ τὴ θυγατέρα του και μὲ λίγους σκλάβους για τὴν Ἡραῖδα στὲς πόρτες τῆς χώρας τὸ δια-

βα ἦταν δύσκολο, γιατί κόσμος πολὺς ἀλλοαλισμένος ἐσπρωχότου ἀφτοῦ, παίρνοντας ὁ καθένας μαζὶ του ὅ,τι εἶχε πολυτιμότερο ἀλλὰ δὲν ἐφευγαν ὄλοι, γιατί ἀπελπισμένοι μερικοὶ δὲν ἐπροσπαθοῦσαν οὐδὲ νὰ σωθοῦν, κ' ἐπρόσμεναν ἀνεργοί, και ἄλλοι πούχαν περισσότερο θάρρος ὄπλιζόνταν για νὰ πολεμήσουν. Μέσκα στὴ χώρα ἡ πρώτη ἀνησυχία εἶχε πέσει, και οἱ πλατεῖες ἦταν ἔρημες.

Ὡς τόσο τὰ καρῆβια εἶχαν σιμῶσει και ἀκούονταν κ' ὄλας τὰ βάρβαρα φωνατὰ, κ' ἐδιακρυνόταν τὰ ξανθὰ πρόσωπα. Ἦταν μία ἑκατοστὴ καρβελλες. Τὴν οἱ μηχανές του κάστρου ἀρχίζαν νὰ δουλεύουν, και τὰ πυρωμένα σίδερα, πού ἐπέφταν, ἐβαστούσαν τὰ πλοῖα σὲ ἀπόσταση, ἢ ἐπὸντιζαν τὲς βάρκες πού ἐδοκίμαζαν νὰ ρίξουν στρατὸ στὴ γῆς κ' ἔκαναν ν' ἀφρίζει και νὰ μπουμπουλιζει τὸ μπλάβο πέλαγο και νὰ βράζει, ἐνῶ οἱ κομπὲς τὸ ἀνακαίτωναν και ὁ κρότος τοῦ δαρμένου νεροῦ, και τὸ σφούρισμα τῶν μύδρων ἐσυγχίζοτου μὲ τὲς ἀγριες φωνές τῶν πολεμιστῶν και μὲ τους σκουσμούς τῶν ποντισμένων.

Ὅμως τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἡ χώρα δὲν ἐπάρθη γιατί ὡς τόσο εἶχε πέσει ἡ νύχτα, και οἱ καρβελλες ἐγυραν πλῶρη πρὸς τὴν Ἰταλία.

Κ' ἐχώθη χαρὰ τόσο στὸν ἀπελπισμένον τόπο πού οἱ πολῖτες ἐφιλοῦνταν στοὺς δρόμους κ' ἐκαίγαν ἀπὸ

τὴ χαρὰ οἱ γυναῖκες· οἱ φευγάτοι, πού εἶχαν ἴδει ἀπὸ τὰ ψηλῶματα τὴν τσάκιση τῶν βαρβάρων, ἐγερναν πίσω στὴ χώρα, και τὸνομα τοῦ Θεόδωρου ἀποθεώθη.

Ἄλλὰ ὁ Φιλόστρατος μὲ τὴν Ἀσκληπηγένεια δὲν ἐξανάρθαν.

Ὁ πόλεμος δὲν ἦταν τελειωμένος. Τὸ ἄλλο βράδι χωριᾶτες τρομασμένοι ἐμπῆκαν στὴ χώρα φέρνοντας φοβερὰ μαντᾶτα. Οἱ Γότθοι εἶχαν ἐβγει στὴν ἐξοχή, κ' ἐφάνευαν, κ' ἐκαίγαν κ' ἐμίαιναν τὲς παρθένας. Ὁ κάμπος τοῦ Τυφλοῦ εἶχε πέσει ὄλος στὰ χέργια τους κ' εἶχε γένει ἐρημια τὰ πλοῖα τους ἐσκέπαζαν τὴ θάλασσα κ' ἐκούρσευαν ἀνεμπῶδιστα τὰ παράλια τῆς Ἡπείρου· ὁ ἀφτοκρατικός στόλος πούθενὰ δὲν ἐφαίνότου· και βέβαια δὲ θαργούσαν νὰ φανιστοῦν πάλι τὰ ἴδια πλοῖα για ν' ἀποκλείσουν τὸ λιμάνι τῆς Κασσώπης, ἐνῶ ὁ στρατὸς ἀπὸ τῆς Ἑλλάς τὸ μέρος θὰ πολιορκούσε τὴ χώρα, ἀφοῦ φανερὰ τὴν οἱ βάρβαροι ἤθελαν νὰ πολεμήσουν τὸν ἀφτοκράτορα στὸν τόπο του, για νὰ τὸν ὑποχρεώσουν ἔτσι νὰ τραβήξει τὸ στρατὸ του ἀπὸ τὴν Ἰταλία και πρῶτος τῶπος πού ἐβρισκότου στὸ δρόμο τους ἦτου τὸ νησί τῆς Κόρκυρας.

Στὴν Κασσώπη κανεὶς δὲν ἔβλεπε πλῆθ ὡστηρια ἐμῆνυσαν ἀπὸ τὴν ἀπελπισμένη χώρα στὸν ὑπαρχο τῆς Κόρκυρας και στὲς σιμοτεινὲς πολιτεῖες τῆς Ἡπείρου ζητώντας βοήθεια, ἀλλὰ ἀπὸ παντοῦ τους ἐδηλώθη πὸς